

**UCHWAŁA NR VI/87/24
RADY MIASTA KATOWICE**

z dnia 11 września 2024 r.

**w sprawie przyznania Panu Zygmuntowi Brachmańskiemu tytułu „Honorowy Obywatel Miasta
Katowice”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609, ze zm.) oraz § 58 ust. 1 pkt 1 Statutu miasta Katowice (Dz. Urz. Woj. Śląskiego z 2022 r. poz. 6249)

**Rada Miasta Katowice
uchwała:**

- § 1. Przyznać Panu Zygmuntowi Brachmańskiemu tytuł „Honorowy Obywatel Miasta Katowice”.
- § 2. Wykonanie uchwały powierzyć Przewodniczącemu Rady Miasta Katowice oraz Prezydentowi Miasta Katowice.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Katowice

Łukasz Borkowski

Uzasadnienie

Doceniając dorobek Pana Zygmunta Brachmańskiego z wnioskiem o nadanie tytułu „Honorowy Obywatel Miasta Katowice” wystąpił Prezydent Miasta Katowice pismem z dnia 11 czerwca 2024 r. Komisja Organizacyjna na posiedzeniu w dniu 23 lipca 2024 r. pozytywnie zaopiniowała ten wniosek.

Z opisu zasług Kandydata uzasadniających przyznanie Tytułu wynika m.in., iż Zygmunt Brachmański jest śląskim rzeźbiarzem i medalierem. Jego twórczość obejmuje małe i duże formy rzeźbiarskie, w tym pomniki o charakterze świeckim i sakralnym, wielopostaciowe monumenty, a także rzeźby kameralne nieprzekraczające wysokości kilkudziesięciu centymetrów. Znaczną część dorobku stanowią również medale.

Zygmunt Brachmański urodził się 6 czerwca 1936 r. w Rydułtowach niedaleko Rybnika. Szczególny wpływ na zainteresowanie artysty rzeźbą w młodym wieku miała wizyta w pracowni profesora Ludwika Konarzewskiego, który był jego pierwszym nauczycielem.

W 1954 r. podjął studia na Wydziale Rzeźby w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, gdzie w 1959 r. obronił dyplom w pracowni profesora Jerzego Bandury. Po ukończeniu studiów w 1959 r. zamieszkał w Katowicach-Ligocie. Swoje liczne rzeźby wykonywał przez wiele lat w pracowni mieszczącej się przy ulicy Kobylińskiego nr 2A w Katowicach.

Jego dorobek jest rozległy i wszechstronny i obejmuje około dwóch tysięcy prac. Liczne rzeźby przechowywane są w galeriach, muzeach i zbiorach prywatnych w kraju i za granicą, wypełniają także przestrzeń publiczną placów i miejskich parków, między innymi Galerii Rzeźby Śląskiej w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie czy w Galerii Artystycznej na Placu Grunwaldzkim w Katowicach. Pokazną część zrealizowanych zamówień stanowi wystrój wielu kościołów.

Wśród swoich mistrzów artysta wymienia Michała Anioła, Augusta Rodina i profesora Jerzego Bandurę. Podczas pobytu we Włoszech zachwycił się twórczością Michała Anioła, u którego ceni siłę tworzenia, walkę z nietatwą materią rzeźbiarską, a także precyzję wykonania, idealną powierzchnię formy i doskonałe wykończenie. Jako twórczą fascynację wskazuje też postać Augusta Rodina, uważanego za ojca rzeźby współczesnej. Za sprawą jego dzieł artysta zobaczył w rzeźbie kolor, który utożsamia ze światłem.

Wczesne prace rzeźbiarskie były wykonywane w drewnie, czego przykładem jest postać Wandy w Śląskiej Galerii Rzeźby w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie, a także postaci „Pływaka” czy „Kopernika”. W późniejszym okresie prace odlewane były przede wszystkim w brązie, gipsie patynowanym oraz żywicy poliestrowej.

Wśród najbardziej znanych monumentalnych realizacji Zygmunta Brachmańskiego znajdują się rzeźby pomnikowe. Najwcześniejszą z nich stanowi wznoszący się na 7 metrów wysokości Pomnik Walki i Męczeństwa w Radlinie z 1974 r. Do pomników o wymowie patriotycznej należy powstałe na terenie Katowic Pomnik Harcerzy Września 1939, obelisk Orłów śląskich przy zbiegu ulic Jagiellońskiej i Józefa Lompy, a także pomnik Wojciecha Korfańtego ustawiony w 1998 r. naprzeciw gmachu Urzędu Wojewódzkiego.

Poza Katowicami Zygmunt Brachmański zrealizował również pomniki Bohaterów Monte Cassino w Zabrze, Poległych i pomordowanych w Zawierciu, a także pomniki Orła Białego i Fryderyka Chopina w Dąbrowie Górniczej. Do znanych monumentów należą też dwa pomniki Jana Pawła II w Rybniku i Piekarach Śląskich.

Obok pełnopostaciowych pomników artysta stworzył także popiersia, między innymi Karola Szymanowskiego dla Akademii Muzycznej w Katowicach i Mikołaja Henryka Góreckiego dla Filharmonii Śląskiej.

Znaczną część dorobku Zygmunta Brachmańskiego stanowią realizacje o tematyce religijnej. Śląski rzeźbiarz jest autorem wystroju kilkudziesięciu kościołów w całym kraju. Największa ilość dzieł znajduje się we wnętrzach kościelnych na terenie diecezji katowickiej. Są to między innymi stacje Drogi Krzyżowej w kościołach w Chorzowie i Murkach, cykle Drogi krzyżowej w kościołach pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Pszczynie, pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Chwałowicach, a także w katedrze Chrystusa Króla w Katowicach oraz Droga Krzyżowa ustawiona wzdłuż chodnika prowadzącego na cmentarz w Ławkach. Wśród rzeźbiarskich realizacji stanowiących wystrój kościołów warto wspomnieć ołtarz i ambonę w bazylice w Piekarach Śląskich, prezbiterium kościoła w Katowicach-Piotrowicach czy brązowy relief przedstawiający kardynała Augusta Hlonda umieszczony w przedsionku katowickiej katedry.

W 1987 r. artysta wykonał ołtarz z przedstawieniem Ostatniej Wieczerzy mający uświetnić pielgrzymkę Jana Pawła II do ojczyzny. Ustawiony w czasie wizyty papieża na lotnisku Katowice-Muchowice został następnie przeniesiony do bazyliki w Piekarach Śląskich.

Obok monumentalnych realizacji rzeźbiarskich znaczną część dorobku artysty stanowią małe formy rzeźbiarskie. Są to między innymi prace zatytułowane „Król ciemności”, „Inka złoty” czy „Fantazy”. W pracach śląskiego rzeźbiarza obecne są wątki odwołujące się do wymiaru transcendentnego, jak na przykład kompozycje z cyklu „Apokalipsa”, a także do pojęć i znaków historycznych jak prace z cyklu „Królowie ciemności”, odnoszące się do problematyki władzy i zwierzchników państw.

W dorobku artysty odnaleźć można rzeźby zarówno o zwartej, wypełnionej bryle, jak i kompozycje przestrzenne, ażurowe. Niektóre prace mają charakter malarski, są ekspresyjne i dynamiczne, jak na przykład „Konie”.

Zygmunt Brachmański jest autorem koncepcji wielu statuetek tworzonych z okazji ważnych wydarzeń kulturalnych, takich jak Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga Filharmonii Śląskiej w Katowicach, Nagroda Prezydenta Miasta Katowice w Dziedzinie Kultury czy Śląski Wawrzyn Literacki. Wśród jego prac na tym polu na wspomnienie zasługują „Złota maska” oraz „Laur Konrada” dla teatru im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach, „Orfeusz” dla Polskiego Związku Muzyków w Warszawie czy stworzona dla Kurii w Katowicach statueta „Lux ex Silesia”.

W latach siedemdziesiątych artysta zajął się również medalierstwem, wykorzystując w tej dziedzinie technikę medali lanych. Większość prac stanowią odlewy w brązie o średnicy około 8-9 cm. Do najbardziej znanych należy cykl medali papieskich z postacią Jana Pawła II, upamiętniających jego pielgrzymki do Polski. Rzeźbiarz stworzył ponadto liczne medale okolicznościowe (medal pamiątkowy „Otwarcie Muzeum Biograficznego Pawła Steller w Katowicach”), z okazji różnych wydarzeń teatralnych (Złota Maski) i muzycznych (Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga), a także medale jubileuszowe miast śląskich i zagłębiowskich oraz odlewy ukazujące wybitne postaci śląskie.

Zygmunt Brachmański ma na swoim koncie liczne wystawy indywidualne i zbiorowe, zarówno w kraju jak i za granicą, między innymi w miastach na terenie Niemiec, Francji i Szwajcarii.

Twórczość śląskiego rzeźbiarza została doceniona i uhonorowana licznymi nagrodami i wyróżnieniami. W 1964 r. otrzymał nagrodę w konkursie rzeźbiarskim „Rzeźba jako element otoczenia człowieka”, w kolejnych latach przyznano mu między innymi pierwsze nagrody w konkursie „Człowiek i środowisko”, nagrodę katowickiego Zarządu Okręgu Związku Polskich Artystów Plastyków na wystawie okręgowej ZPAP, nagrodę za rzeźbę dla Galerii Rzeźby Śląskiej w WPKiW w Chorzowie, kilka nagród za całokształt twórczości, m. in. Trzech Powstańczych Skrzydeł w 1983 r. oraz im. Karola Miarki w 1993 r. Brachmański otrzymał również nagrodę Prezesa rady Ministrów za Pomnik Harcerzy Września w Katowicach, pierwszą nagrodę za Najlepszą Rzeźbę Roku w Katowicach w 1990 r., a także pierwszą nagrodę w konkursie na Pomnik Wojciecha Korfańtego w Katowicach. W 2008 r. śląski rzeźbiarz dostał Nagrodę Prezydenta Miasta Katowice w Dziedzinie Kultury.

Ponadto artysta został uhonorowany wieloma odznaczeniami. W listopadzie 2023 r. rzeźbiarza odznaczono Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, przyznawanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i będącym najwyższym wyróżnieniem, jakie może otrzymać artysta w Polsce. 17 grudnia 2023 r. Zygmunt Brachmański został uhonorowany przez papieża Franciszka medalem "Pro Ecclesia et Pontifice".

Przedstawione powyżej fakty niezaprzeczalnie wskazują, że Zygmunt Brachmański jest postacią wybitną. To czyni artystę idealnym kandydatem do tytułu „Honorowego Obywatela Miasta Katowice”.